

УДК 37.01(477.83)“17/19”

DOI:

Надія Скотна, доктор філософських наук, професор, ректор
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Микола Галів, доктор педагогічних наук, доцент кафедри історії України
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В ДРОГОБИЧІ
(кінець XVIII – перша половина XX ст.): до передісторії

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

У статті проаналізовано, систематизовано й узагальнено розвиток педагогічної освіти у Дрогобичі впродовж останньої чверті XVIII – першої половини XX ст. Виокремлено чотири інституційні етапи зазначеного процесу: перший – діяльність гімназії ОО. Василян (1775 – 1784), учні якої отримували схоластичну освіту у межах “семи вільних мистецтв”, а деякі з них з часом ставали педагогами; другий – функціонування головної (нормальної) школи ОО. Василян, при якій діяв курс препаранди (кінець XVIII – перша половина XIX ст.), що давав можливість учням головної школи претендувати на вчительські посади у тривіальних і парафіяльних школах; третій – діяльність гімназії ім. Франца Йосифа I (1858 – 1918), окремі учні якої стали вчителями початкових і середніх шкіл; четвертий етап – підготовка майбутніх педагогів у рамках української і польської приватних жіночих учительських семінарій (1920 – 1936).

Ключові слова: педагогічна освіта; гімназія; нормальна школа; препаранда; учительські семінарії; Дрогобич.

Лит. 45.

Nadiya Skotna, Doctor of Sciences (Philosophy), Professor, Rector of
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Mykola Haliv, Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor of the History of Ukraine
Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE PEDAGOGICAL EDUCATION IN DROGOBYCH
(end of XVIII – first half of XX century):

To the prehistory of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

The development of pedagogical education in Drohobych during the last quarter of XVIII – first half of XX century is analyzed, systematized and summarized in this article. The methodology of the research was based on the principles of scientific, historicism, the author's objectivity, methods of analysis, synthesis, as well as especially historical methods: historical-hentic, historical-systemic, historical-typological. The scientific novelty is that for the first time the authors systematized and generalizes the historical facts about the development of pedagogical education in Drohobych before the formation of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (1940). The authors propose to the history of teacher training in Drohobych periodization's within the studied time frames. In general, four institutional stages of the development of pedagogical education in the city are proposed: the first stage is the activity of the high school (college) of the Order of St. Basil the Great (1775 – 1784), whose students received scholastic education within the “seven free arts”, and some of them eventually became educators; the second stage – functioning of the main (normal) school of the Basilian monks, who had a preparanda course (late XVIII – first half of the nineteenth century), which made it possible for graduates of main (normal) school to apply for teaching positions in trivial and parochial schools; the third stage – the activity of the Franz Joseph I Gymnasium (1858 – 1918), some of whom became primary and secondary school teachers; the fourth stage is the preparation of future teachers in the framework of Ukrainian and Polish private women's teacher's seminars (1920 – 1936). The authors argue that the formation of the Drohobych State Teachers' Institute in 1940, although it took place within the framework of the formation of a new system of education for Western Ukraine, but was still a continuation of the more than 150-year tradition of pedagogical education on the Yuriy Kotermak's and Ivan Franko's land.

Keywords: pedagogical education; high school; normal school; preparaand; teacher's seminary; Drohobych.

Постановка проблеми. Вісімдесят років тому було утворено Дрогобицький державний учительський інститут, з часом реорганізований у педагогічний університет імені Івана Франка. Формування цього закладу освіти пов'язують з відповідними рішеннями радянських

органів влади кінця 1939 – початку 1940 рр., які намагалися утвердити в західноукраїнському регіоні власне радянську систему освіти загалом та підготовки педагогічних кадрів зокрема. Ще наприкінці 1939 р., зважаючи на законодавство СРСР, відповідно до якого в областях повинні

мали діяти учительські та/або педагогічні інститути, радянська адміністрація і партійні органи у Дрогобичі поставили завдання утворити учительський інститут. 25 січня 1940 р. бюро Дрогобицького обкому КП(б)У, заслухавши доповідь завідувача обласного відділу народної освіти В. Кравця, ухвалило постанову про організацію учительського інституту в місті Дрогобич. Уже 12 березня цього ж року в обласній пресі з'явилось перше оголошення про набір до Дрогобицького державного учительського інституту на історичний, мовно-літературний та фізико-математичний факультети. Й зрештою, 15 квітня 1940 р. спільною постановою політбюро ЦК КП(б) та Раднаркому УРСР учительські інститути утворювалися у Дрогобичі, Львові, Кременці, Луцьку, Рівному і Станіславі [2, 63]. Традиційно в радянській історіографії поява педагогічних закладів вищої освіти у західноукраїнських містах подавалася як безумовний здобуток радянської влади. При такому трактуванні формувалося уявлення (можливо, не завжди чітко артикульоване) про появу педагогічних/учительських інститутів на західних теренах України як абсолютно нових інституцій, утворених “in cruda radice” (лат. – на суворому корені, на пустці). Насправді ж, до приходу у 1939 р. радянських властей на західноукраїнських землях існувала історична традиція педагогічної освіти. Діяла вона і в Дрогобичі.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Загальну інформацію про шкільництво міста в епоху його належності до імперії Габсбургів знаходимо ще у працях українських і польських авторів XIX – початку XX ст.: В. Площанського, І. Франка, І. Левицького, М. Мсцівуєвського. У радянський період освіта в “підавстрійському” Дрогобичі стала об'єктом зацікавлень авторів книг-путівників М. Мариняка, М. Шалати. Серед нещодавніх загальних праць з історії міста, в яких окреслено стан закладів освіти Дрогобича кінця XVIII – першої половини XX ст. необхідно виділити колективну монографію “Нариси з історії Дрогобича” [21] та праці польських учених М. Адамчика, Ф. Жеменюк, Р. Пельчара.

Окремим закладам освіти Дрогобича присвячено спеціальні дослідження. Перше 50-ліття існування Дрогобицької гімназії ім. Франца Йосифа проаналізував та описав професор цього закладу З. Култис ще у 1908 р. [42]. У наш час історію гімназії в роки навчання у ній Івана Франка розкрили Р. Горак та Я. Гнатів [7]. Певні здобутки в царині експлікації минулого гімназії ім. Франца-Йосифа I мають дрогобицькі дослідники

Т. і Б. Лазораки [17; 18; 19]. Значний інтерес у дослідників викликала головна школа оо. василіан у Дрогобичі, минувшину якої вивчали найчастіше у зв'язку з навчанням там І. Франка (Р. Горак і Я. Гнатів, М. Шалата). У науковців майже немає інформації про гімназію при монастирі ЧСВВ у Дрогобичі, яка діяла у 1775 – 1784 рр., з огляду на те, що архів монастиря згорів під час пожежі 1825 р. Щоправда, нові біографічні факти про вчителів цієї інституції повідомив Ю. Стецик [25; 27].

Діяльність учительських педагогічних семінарій у міжвоєнному Дрогобичі уперше на науковому рівні досліджував Б. Добрянський [13; 14; 15]. Дещо розширили коло опрацьованих джерел з діяльності семінарій М. Галів та І. Чава [4]. Загалом же становлення і розвиток педагогічної освіти у місті наразі не набуло комплексного висвітлення та аналізу, що й актуалізує необхідність нашого дослідження.

Мета статті – проаналізувати, систематизувати та узагальнити розвиток педагогічної освіти у Дрогобичі впродовж останньої чверті XVIII – першої половини XX ст.

Виклад основного матеріалу. Передовсім зауважимо, що шкільна традиція Дрогобича сягає щонайменше XV ст. Перша згадка про навчання при костелі в Дрогобичі датується 1485 р. У візитатійному акті костелу Св. Бартоломея 1743 р. згадується школа і вчитель-бакаляр, який, отримував 120 зл., а у візитації 1753 р. йде мова про ректора школи, бакалаврів та шкільний будинок на цвинтарі біля пробоства, який щоправда, через свою давність уже потребував значного ремонту. Виникнення руської школи датують першою половиною XVII ст., хоча згадка про неї зафіксована в актах Перемишльського духовного суду за 1683 р. У цьому ж суді в 1701 р. розглядалася справа між священником і братством церкви Воздвиження Св. Хреста (братчики закидали пароху, зокрема, й те, що він не дбає про школу). У документах візитацій унійних парафій Дрогобича за 1764 р. занотовано існування трьох шкіл: при церквах св. Юра, Воздвиження Св. Хреста і Пречистої Діви. При описі каплиці на Задвірному передмісті (церква Преображення Господнього – Св. Спаса) зазначено наявність бакаляра з роду Федушків. У XVIII ст. ченці-кармеліти відкрили школу співу для своєї капели у власному монастирі [3, 46].

Проте найвищим освітнім закладом міста стала гімназія (колегія), утворена на бажання міщан оо. василіанами, які у 1775 р. перебралися до Дрогобича й заснували монастир (префект, а потім ректор – ігумен монастиря Гликерій Дубицький). Саме з існуванням цієї школи можемо

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В ДРОГОБИЧІ

(кінець XVIII – перша половина XX ст.): до передісторії

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

пов'язувати появу традиції педагогічної освіти у Дрогобичі. Звісно, школа спеціально не займалася підготовкою педагогів, проте деякі її випускники згодом присвятили себе освітній справі. Для прикладу, василіанську гімназію в Дрогобичі закінчив Андрій Білецький, який згодом був учителем в руському інституті (“*Studium ruthenum*”) при Львівському університеті [1, 101]. На жаль, нам мало відомо про Дрогобицьку гімназію оо. василіан. Очевидно, за структурою і змістом вона не відрізнялася від інших колегій Чину Св. Василя Великого, передовсім від колегії (гімназії) у Бучачі. Перші три граматичні класи (інфіма, граматика, синтаксис) забезпечували учням ґрунтовні знання латинської мови. Наступні, середні класи (риторика і поетика) удосконалювали філологічні знання шляхом вивчення творчості класиків латинської і старогрецької літератур, прийомів ведення диспутів, дедуктивної побудови аргументації тощо. Крім того, василіанські ченці-педагоги викладали релігію, історію, географію, гімнастику, фізику, математику, навчали писати елегії, трагедії, комедії. Навчання тривало вісім років. Вік учнів міг коливатися від 8 до 26 років [27, 105].

Загалом, схоластичний зміст освіти у Дрогобицькій гімназії спирався на єзуїтські зразки. Попри те, що на кінець XVIII ст. він уже не відповідав вимогам часу, організаційно-педагогічні уміння василіан знаходили позитивні відгуки сучасників. На сьогодні відомі три такі свідчення. По-перше, у 1780 р. Тороканська генеральна василіанська капітула надала вчителям Дрогобицької гімназії найвищу похвалу, а отцеві настоятелю Гликерію Дубицькому – титул ректора [27, 105]. Звісно, це позитивне свідчення на користь школи, хоча титул ректора Г. Дубицькому належався від часу появи в школі середніх класів (це сталося приблизно в 1777 р.) й був закономірним після надання тією ж Тороканською капітулою зазначеному закладу статусу “головної школи” [27, 107]. По-друге, у 1782 р. учень школи Михайло Чайковський під час прилюдних іспитів виголосив тези із філософії, фізики та астрономії: “Про існування тіл взагалі, про властивості складових тіл та стосунки частин до цілого; про коперниківську систему” [26, 153]. Часто це повідомлення істориками-красзнавцями подавалося як свідчення прогресивності василіанської освіти, яка начебто йшла в ногу з часом. Однак зауважимо, що на той час вчення М. Коперника перебувало під заборорою католицької церкви. Книга видатного польського астронома “Про обертання небесних сфер” (1543) на той час ще містилася в індексі (з якого була

вилучена лише у 1828 р.), тож учень (як і вчителі) василіанської школи не могли прилюдно висловлювати підтримку і популяризувати коперниканську систему. Припускаємо, що учень Дрогобицької гімназії М. Чайковський під час згаданої промови, яку, безумовно, погоджував з учителями (можливо, з самим Г. Дубицьким), критикував вчення М. Коперника, намагаючись показати його безпідставність. По-третє, у 1783 р. гімназію відвідав австрійський імперський чиновник, радник двору Я. В. Маргелік. У своєму звіті він схвально відгукнувся про школу в Дрогобичі, особливо відзначивши те, що для навчання дітей німецької мови оо. василіани запросили спеціального учителя. Однак учнів, які відвідували ці заняття, було лише 26 [45, 397].

Відомо, що впродовж 1775 – 1776 рр. професором у класі інфіми був Інокентій Патинський, у класі граматики – Йосафат Гончаковський. У наступному навчальному році клас інфіми провадив Йосафат Потелицький, навчаючи згодом і класи граматики та синтаксису (до 1779 р.). Вчителем у класі граматики, а потім синтаксису у 1777 – 1779 рр. був і Юліан Здюшинський. Граматику восени 1781 р. викладав Гедеон Дунаєвський. З вересня 1782 р. учителем у “нижчих класах” гімназії (мабуть, в інфімі) став Василь Сроковський. У 1783 р. граматики навчав Герасим Крубович. Клас синтаксису у 1782 – 1783 рр. провадив Себастьян Івашкевич. Клас риторики у 1777/1778 рр. вів Доротей Шашевський. Згодом риторику викладали Августин Ставинський (не раніше 1781 р.), Маркіян Тарнавський (з 1782 р.). У класі поетики вчителював знову ж М. Тарнавський (мабуть, з 1783 р.). Гликерій Дубицький впродовж усього часу керування школою викладав там латинську мову, філософію разом із математикою. Німецьку мову з 1781 р. у Дрогобицькій василіанській гімназії викладав Лука Кондрацький, а у 1782 – 1783 рр. – Іларіон Гаєвський [25, 51 – 59]. У Дрогобицькому василіанському монастирі святих верховних апостолів Петра і Павла для ченців діяли філософські студії. Так, Тадей Домбровський та Віктор Юркевич на початку 1780-х рр. вивчали філософію у Дрогобичі, а Гедеон Дунаєвський не лише проходив філософські студії у монастирі, але і вчителював у Дрогобицькій гімназії [25, 58 – 59].

Однак у 1784 р. гімназію на вимогу австрійських властей було закрито (подібна доля чекала й василіанські гімназії у Бучачі та Лаврові) [20, 3]. Оо. Василіяни, проте, отримали дозвіл на провадження головної школи (*Hauptschule*), яка розпочала діяльність 1784 – 1785 рр. [29, 1 – 4;

41, 67]. Відтоді і до відкриття гімназії у 1858 р. головна школа стала центральним освітнім осередком Дрогобича й околиці. Вона мала чотири класи і чотирьох учителів, одним із яких був директор. Основними предметами були біблійна історія з поясненням, німецька і латинська мови, арифметика, геометрія, будівельна справа, малювання, географія, природознавство, писання диктантів, письмові роботи готичним шрифтом, художнє читання. Навчання велося спочатку латинською, згодом – німецькою мовами. Школа фінансувалася з міського бюджету і містилася спочатку у монастирі Св. ап. Петра і Павла, а згодом у переданому василіанам кармелітському монастирі [21, 126, 136; 27, 104].

Відзначимо, що окремі головні школи в Галичині, серед них і дрогобицьку, називали “нормальними”. Як відомо, шестикласні німецькомовні нормальні школи, згідно з реформою Я. Фельбгера, функціонували лише в столицях країв. У Галичині відтак була створена одна нормальна школа у Львові. Проте назви “нормальна” використовували й ті чотирикласні головні школи, які вважалися “взірцевими” (Musterschulen) й мали обов’язок готувати вчителів для шкіл нижчого рівня (тривіальних, парафіяльних) [39, 13; 40, 54]. Такі обов’язки покладалися і на головну школу у Дрогобичі.

Припускаємо, що підготовку вчителів Дрогобицька головна школа започаткувала ще наприкінці XVIII ст. (можливо, одразу при заснуванні). Як свідчать таблиці Дрогобицького деканату Перемишльської греко-католицької єпархії, у 1795 р. в Дрогобичі вже діяла “нормальна” школа на 200 учнів. Її згадано при церкві і в табелях за роки 1796-й (200 учнів) та 1800-й (115 учнів) [37, 27v – 28, 38v – 39, 48v – 49]. Тож уже тоді головна школа у Дрогобичі вважалася “нормальною”, тобто такою, що займалася підготовкою вчителів.

Звісно, не усі учні головної “нормальної” школи згодом ставали педагогами. Таке право вони отримували лише після закінчення тримісячної препаранди – педагогічних курсів, які діяли при школі для учнів, що закінчили чотирирічний термін навчання й бажали стати учителями. Курс препаранди (Präparanden-Kurs) складався з вивчення педагогіки (насамперед – методики) та відвідування уроків у нижчих класах головної школи. Функціонування таких курсів регулювала Політична устава шкільна (1805 р.). Згідно з нею, після закінчення курсу препаранди кандидат на вчительське звання складав екзамен з педагогічних теорії та практики у присутності окружного шкільного наглядача (Schul-Districts-

Aufseher). У разі успішного складення іспиту кандидат отримував свідоцтво (з клаузурою), яке надавало йому право займати посаду помічника вчителя. І лише після однорічної праці в тривіальній школі кандидат, маючи не менше 20 років, міг отримати учительський патент. Задля цього він мав звернутися до окружного шкільного наглядача, а той – до єпархіального консистора. Останній доручав провести короткий екзамен, у результаті якого кандидат отримував на виданому з препаранди свідоцтві напис: “може бути презентований як учитель” (тобто брати участь в конкурсах на зайняття сталої посади вчителя) [38, 3, 4 – 5].

Згодом Надвірна навчальна комісія у Відні заборонила приймати до препаратів кандидатів, які не мали доброго свідоцтва про закінчення третього класу головної школи. Але цей декрет не поширювався на Галичину та Буковину, де брак учителів був настільки відчутним, що влада не бажала ускладнювати процес їх підготовки. З огляду на це вимоги до кандидатів на вчительське звання були низькими [38, 6 – 7]. Вимоги ж до самих учителів декларувалися у Політичній уставі шкільній 1805 р., де йшлося про здоровий глузд, богобійність, добре знання шкільних предметів (зокрема німецької граматики), релігійно-моральне виховання, уміння добре і гарно писати та читати, рахувати, знання методичних вимог, підручників, шкільних інструкцій тощо [38, 7 – 8].

Власне у першій половині XIX ст. при Дрогобицькій головній школі оо. василіан функціонувала препаранда. Серед її випускників, зокрема, був Григорій Скрипук, якому 22 травня 1821 р. директор школи і водночас окружний шкільний наглядач о. Й. Кочановський підписав учительське свідоцтво. Останнє засвідчувало доволі успішне проходження 20-річним Г. Скрипухом курсу препаранди саме в Дрогобицькій головній школі:

“Zeugniss. Vorzeiger dessen Gregor Skrypuch 20 Jahre alt gr.kath. Religion von Drohobycz gebürtig, hat vom Jahre 1820 bis 21-ten May 1821 dem Präparanden Kurs an der k.k. Drohobyczer Hauptschule fleissig beigewohnt, und während dieser Zeit alle seine Schulgeschäfte mit solcher Pünktlichkeit Einsicht und Rechtschaffenheit geführt, das man mit ihm in der Zeit vollkommen zufrieden seyn konnte. Da er aber entschlossen ist, einen geschärften Auftrag seiner Amtsobrikeit nicht ausser Acht lassen, so hielt ich mich verpflichtet ihm dieses wohlverdiente Zeugniss zu erteilen. Drohobycz den 22 May 1821.

P. Josaphat Kaczanowski Hauptschuldirektor L.S.” [28, 82].

Відзначимо, що майже усе своє життя (до 1867 р.) Григорій Скрипук працював дяковчителем у школі села Вовче на Турківщині [28, 81] і, вочевидь, не намагався здобути права на сталу вчительську посаду. Про ще одне свідоцтво повідомляв дослідник історії василіянських монастирів о. Роман Лукань (ЧСВВ) в одному з листів до Івана Филипчака (1931 р.). Чернець-василіянин повідомляв свого колегу та співавтора, що в архіві Лаврівського монастиря віднайшов свідоцтво, видане 28 листопада 1801 р. 18-річному Гнатові Сташкевичу у Дрогобичі. Від Дрогобицької головної школи документ підписали перший вчитель брат Самуель Дашкевич та катехит Августин Ставінський [36, 14]. На жаль, детальніше про зміст свідоцтва о. Р. Лукань нічого не написав, тож невідомо, чи йдеться про свідоцтво щодо закінчення школи чи препаранди при школі.

З огляду на брак історичних джерел загалом мало відомо про діяльність препаранди саме в Дрогобицькій василіянській школі. Тож не знаємо, скільки загалом майбутніх педагогів у певні роки здобули освіту саме в Дрогобичі. Відомо, що не усі випускники Дрогобицької головної школи, які бажали стати вчителями, навчалися у препаранді при цьому ж закладі. Так, Теодор Лепкий (батько письменника Сильвестра Лепкого – “Марка Мурави” та дід письменника Богдана Лепкого) закінчив василіянську школу у Дрогобичі. Проте вчительські курси пройшов у Перемишлі, де й склав 1828 р. екзамен на звання учителя. Тривалий час працював у тривіальній школі с. Куликів біля Львова, а відтак – у школі с. Золотники [5, 78 – 79].

За твердженням С. Груїнського, біля 1830 р. тримісячні курси препаранди були перетворені на шестимісячні, а в 1840 р. курс продовжено до одного року. На курсах викладали професори головних шкіл у позаурочний час за доволі скромну винагороду [40, 27]. Звісно, рівень підготовки вчителів у препарандах залишався вкрай низьким. У середині XIX ст. австрійські власті спробували реформувати підготовку вчителів у препарандах. Міністерство освіти у Відні в 1854 р. видало розпорядження “Засадничий нарис, який уряджає курс препаранди в Галичині”, відповідно до якого запроваджувалися дворічні чоловічі препаранди, однак лише в кількох містах: Кракові, Львові (дві – греко-католицька і римокатолицька), Тарнові, Ярославі, Бучачі і Перемишлі. Пізніше виникло чотири жіночі препаранди [38, 7 – 8; 39, 24]. Тож препаранди при більшості головних шкіл краю, у тому числі й при Дрогобицькій, припинили діяльність.

Наступний етап функціонування підготовки вчителів у Дрогобичі пов’язаний з діяльністю гімназії ім. Франца Йосифа I, яка постала в місті 1858 року. Цей заклад освіти спочатку перебував цілковито на утриманні міської громади, однак у 1874 – 1876 рр. його було передано у власність держави, тож гімназія стала “цісарсько-королівською” [42, 27 – 29]. Двічі змінювався й освітній напрям гімназії, яку у 1866 р. було перетворено із класичної на реальну, а 1878 р. – з реальної на звичайну гуманістичну (класичну), щоправда, зі збереженням уроків рисунка (креслення) як обов’язкового предмета [42, s. 76, 94, 114]. Одразу ж наголосимо, що австрійські гімназії були закладами середньої освіти і не призначалися для підготовки учителів. Лише за виняткових обставин учень гімназії обирав професію вчителя народних шкіл. Для прикладу, серед 48 однолітків Степана Шаха, який навчався у Львівській академічній гімназії на початку XX ст., лише три (6,25 %) стали вчителями народних шкіл, ще двоє (4,2 %) вчителями гімназій (після університетських студій) [23, 243].

Безумовно, траплялися серед учнів Дрогобицької гімназії й ті, які обирали працю вчителя народних шкіл. Зокрема, серед випускників гімназії 1870 року був Михайло Рихлевський з Вороблевич, який став учителем. Однак згодом здобув правничу освіту у Львівському університеті і обрав працю адвоката [6, 151]. До слова, його старший брат Корнило Рехлевський навчався у Дрогобицькій головній школі оо. василіан разом з Іваном Франком, згодом закінчив Самбірську гімназію й також учителював у народних школах [6, 150 – 151]. Деякий час у Дрогобицькій гімназії навчався Михайло Коріневич, що товаришував з Іваном Франком (навіть недовго жили разом на станції у боднаря Корпака). Пізніше перейшов на навчання до гімназії у Коломиї, відтак став учителем, керівником школи у селі Мишині [7, 118 – 119; 8, 121].

Чимало випускників Дрогобицької гімназії після закінчення університетських студій займали посади помічників гімназійних учителів, а згодом складали педагогічний іспит, здобуваючи кваліфікацію власне учителів середніх шкіл. Зокрема, у 1865 р. гімназію у Дрогобичі закінчив Теофіл Грушкевич, який після навчання на філософських факультетах у Львівському і Краківському університетах, отримав посаду суплента (помічника вчителя) у рідній гімназії. У міській реальній гімназії ім. Франца Йосифа I він працював до 1872 р. (навчаючи І. Франка), брав активну участь у діяльності польського Товариства педагогічного [7, 168]. Серед

шкільних товаришів Івана Франка були й Аполон Нечай та Дмитро Вінцковський, які також після університетського навчання на деякий час стали гімназійними учителями [7, 241 – 242, 323]. Вищі класи гімназії у Дрогобичі закінчив й Іван Копач 1889 р., згодом відомий український педагог, викладач гімназій у Тернополі та Львові [22, 164]. Гімназійним учителем став і випускник Дрогобицької гімназії Бруно Шульц (навчався у 1902 – 1910 рр.) [17]. Жодної власне педагогічної підготовки гімназія не давала. Щоправда, у гімназійному навчальному плані містилася філософська пропедевтика (дві години на тиждень у 7 і 8 класах), яка передбачала викладання тем із емпіричної психології [42, 105; 7, 217].

У міжвоєнний період підготовка вчителів у Дрогобичі набула чіткого інституційного оформлення: українською і польською громадою міста було створено дві приватні жіночі учительські семінарії. Українську жіночу вчительську семінарію сс. василіянок відкрито 1 жовтня 1920 р. [30, 154]. У листі до Краєвої шкільної ради ігумена монастиря сс. василіянок Емілія Тимочків (9 грудня 1920 р.), прохаючи надати семінарії “права публічності” (повні права), здекларувала високу мету утворення цього закладу освіти: “...щоби подати можливість в теперішніх часах виїмкової дорожнечі побирати фахове учительське образване тим дівчатам, яких матеріальне положення не позволяє побирати його в нечисленних публичних семінаріях жіночих. Монастир хоче бодай вчасти тим чином запобігти великій недостатці учительських сил в краю” [33, 30]. Дозвіл на діяльність від Міністерства віровизнань і публічної освіти Польщі українська учительська семінарія отримала 7 серпня 1922 р., про що свідчать шкільні свідоцтва та інші документи [9, 2; 33, 46]. “Право публічності” заклад отримав рескриптом Міністерства лише 17 грудня 1925 р. Згодом це право семінарія змогла здобути на 1926/27 і 1927/28 навчальні роки [33, 131зв].

Першим директором став вчитель релігії з державної гімназії ім. Владислава Ягайла о. Полієвкт Кміт [30, 154; 44, 380], опісля – Микола Байрак, о. Онуфрій Гадзевич, о. Євген Громницький, Микола Григорійчук. Усі вони мали університетську освіту [15, 112]. Станом на грудень 1920 р., окрім о. П. Кміта, який навчав педагогіки та релігії, у семінарії викладали Осипа Ольшанська (методика, природознавство, хімія і мінералогія), Єфросина Емілія Тимочків (рисунки, ручні роботи, каліграфія), Антін Собчук (математика), др. Володимир Чапельський (соматологія і гігієна), др. Михайло Осінчук

(математика, фізика), Василь Ратальський (польська мова), Микола Байрак (історія та географія), о. Євген Коленський (українська мова, історія і географія), о. Северин Сапрун (спів, німецька мова, гімнастика), о. Петро Подоляк (релігія і педагогіка). П. Кміт, А. Собчук та М. Байрак були гімназійними професорами, інші (О. Ольшанська, Е. Тимочків, В. Ратальський) мали кваліфікацію вчителів виділових шкіл, решту – університетську освіту [30, 159 – 159 зв].

У 1922/23 н.р. підготовку майбутніх учителів у семінарії сс. василіянок забезпечували 10 педагогів. Зокрема, Микола Байрак навчав педагогіки на 3 курсі [33, 13зв]. Серед викладачів викликає цікавість низка особистостей. Так, Ольга Чайківська (нар. 1893 р.), здобула вищу освіту, навчаючись на філософських факультетах в університетах Львова, Граца і Відня. 25 листопада 1921 р. вона закінчила ще й педагогічні курси, отримавши право вчителювати у початкових школах. Роман Смалько (нар. 1881 р.) закінчив філософський факультет та 2 роки слухав лекції ще й на правничому факультеті Львівського університету [33, 19 – 20]. Посеред навчального (1922/23) року до викладацького колективу семінарії долучився Олексій Кушак (математика), який закінчив філософський факультет Віденського університету (1909 р.) [33, 43].

У 1929/30 н.р. в закладі працювали 12 педагогів під керівництвом директора Миколи Григорійчука, випускника Чернівецького університету. Окружний шкільний інспектор Теофіль Козяра, відвідавши учительську семінарію сс. василіянок у березні 1930 р., високо оцінив діяльність нового директора, відзначивши, що той є добрим адміністратором, спокійним, урівноваженим, шанованим серед учнів і викладачів, а також лояльним громадянином [33, 110 – 111; 34, 11]. Характеризуючи викладачів, інспектор відзначив відсутність між ними постійних контактів, хоч і зауважив їхню участь у засіданнях педагогічної ради. Дев'ять педагогів були українцями, четверо – поляками. Чотири викладачі паралельно працювали і в польській приватній учительській семінарії Дрогобича, два – в другій жіночій гімназії, три – у приватній українській гімназії ім. І. Франка [33, 110 – 111].

До викладачів-поляків інспектор зарахував і двох євреїв: випускника Львівського університету Симона Бієра (нар. 1904 р.), котрий навчав польської мови, та др. Марію Рейтер (нар. 1907 р.), яка закінчила жіночу гімназію в Дрогобичі та п'ять років вивчала медицину у Львівському університеті (у семінарії викладала анатомію). Серед залучених викладачів-поляків слід

відзначити і Софію Рейхард (нар. 1907 р.), яка закінчила гімназію в Лежайську, Інститут пластичних мистецтв у Варшаві та два роки навчалася в Інституті ручних робіт у Варшаві, а також Анну Прехт (нар. 1898 р.), котра чотири роки студіювала у Львівському університеті і склала вчительський екзамен з німецької та французької мов [33, 118 – 119].

Характеризуючи чисельність і склад студентів української семінарії, відзначимо, що керівництву закладу вже у перший навчальний рік (1920/21) вдалося сформувати одразу чотири курси. На першому навчалися 30, на другому – 7, на третьому – 26, на четвертому – 16 семінаристок. Загальна кількість здобувачів “вчительського звання” у першому навчальному році становила 79 осіб [30, 160]. Чисельність семінаристок кожного року коливалася у межах 70 – 120 осіб. Так, у 1922/23 н.р. до семінарії записалося на навчання 99 дівчат, у 1924/25 н.р. у закладі навчалися 117, у 1925/26 р. – 88, у 1927/28 н.р. – 105, у 1929/30 н.р. – 69, у 1932/33 н.р. – 74 семінаристки [33, арк. 13, 55, 90зв, 111; 34, арк. 29].

Перший іспит зрілості студентки вчительської семінарії сс. василіянок складала влітку 1926 р. Відомо, що Анна Баб’як з Тустанович здавала екзамен, зокрема, з педагогіки, відповідаючи на такі питання: 1) Коменський і його значення в історії педагогіки, 2) уявлення і розуміння, виховне значення прикладу, 3) мова дітей [10, 1 – 1 зв]. Судячи з протоколів, іспит зрілості у 1926 р. здали 16 осіб, у 1927 р. – 27, у 1928 р. – 19 [4, 27; 11, 3 – 3 зв]. Загалом іспит зрілості включав виконання письмових завдань з педагогіки, польської і української мов (по три завдання з кожного предмету), а також усні екзамени з інших предметів. Цікаво, що серед завдань з української мови під час матури наприкінці травня 1928 р. випускницям пропонувалися два завдання, пов’язані з творчістю Великого Каменяря: 1) розвинути думку І. Франка “Пісня і праця великі дві сили, їм я до скону бажаю служити”, 2) життя і творчість І. Франка: “Я ж весь вік свій, весь труд свій тобі дав у незламнім завзяттю, підеш ти у мандрівку століть з мого духа печаттю” [33, 91 – 91 зв].

Більшість студенток української семінарії мешкали у Дрогобичі й були випускницями місцевих початкових шкіл [12, 3 зв – 4, 5 зв – 8]. Для дівчат з-поза Дрогобича в монастирі сс. василіянок облаштували бурсу-інтернат (“інститут”), в якому восени 1924 р. перебували 15 семінаристок, у березні 1930 р. – 16, у грудні 1932 р. – 13 [33, арк. 55, 112; 34, арк. 30]. Майже усі здобувачки освіти у семінарії сс. василіянок

належала до греко-католицького обряду, хоча траплялися семінаристки й інших віросповідань, а відтак національностей. Так, у 1927/28 н.р. в закладі здобували освіту 103 греко-католички і 2 студентки мойсеевого віровизнання [33, 90 зв].

Польська громада Дрогобича також утворила приватний заклад для підготовки учителів початкових шкіл. Уже 12 жовтня 1920 р. Польське педагогічне товариство відкрило жіночу вчительську семінарію, прийнявши на 1-й курс 30 студенток [31, 28]. Заклад розмістився у приміщенні семикласної державної школи ім. королеви Ядвіги, проводячи заняття у післяобідню пору [4, 26]. До слова, 1956 р. згадане приміщення (будівля колишньої гімназії ім. Франца Йосифа I, а відтак школи ім. Ядвіги і польської вчительської семінарії) було передано Дрогобицькому державному педагогічному інституту імені Івана Франка, й з того часу там функціонує філологічний факультет.

На 1924 р. власником польської семінарії був Дрогобицький повітовий гурток “Стоваришення християнських народних учителів загальної державної гімназії ім. Владислава Ягайла Ян Матлаховський, викладаючи історію та географію. У цей час працювали 15 педагогів (разом з директором), з яких чотири були професорами і вчителями державної гімназії: українець Мирослав Кравчишин (математика), поляки Зигмунт Шнейдер (природа, фізика, хімія), Ян Стінцінг і Францішек Заморський (польська мова). Крім того, до викладання запросили вчителів загальних початкових шкіл Дрогобича: українця Ігнатія Комарницького (українська мова), поляків Станіслава Еммеріха (співи, гімнастика), Станіславу Герви (ручна праця), Казімежа Гімеля (співи), Амелію Пульманувну (польська мова), керівника загальної школи ім. А. Міцкевича Томаша Динисевича (математика) та ін. [44, 380].

У другій половині 1920–першій половині 1930-х рр. директором польської вчительської семінарії був гімназійний професор Зигмунд Шнейдер, а різні предмети викладали українці А. Собчук, М. Григорійчук, М. Рабій, о. С. Сапрун, О. Олексяк, М. Попель, поляки О. Ланцуцька, Р. Голука, Г. Дзеневіч, єврей Б. Шульц тощо [31, 32; 15, 114]. Чисельність студенток у 1920-х рр. зростала: з 30 дівчат у 1920 р., до 148 семінаристок на п’яти курсах у 1924 – 1925 н.р. На 1930/31 н.р. кількість семінаристок становила 141 особу. Однак уже з 1932 – 1933 рр. у польській семінарії почалися проблеми, оскільки не було набрано першого курсу. У 1934/35 н.р. на 4 і 5 курсах залишилися 30 дівчат. Відтак існування закладу освіти стало

збитковим і безперспективним, тож дівчат було переведено до української приватної жіночої семінарії сс. василіянок, де вони й завершили навчання [31, 138; 32, 26; 15, 113].

Зміст освітнього процесу в учительських семінаріях визначався польським законодавством. До нашого часу дійшов навчальний план польської жіночої учительської семінарії у Дрогобичі початку 1920-х рр. Він передбачав вивчення 16 навчальних дисциплін на чотирьох курсах. Зокрема, педагогіку починали вивчати з 2 курсу (2 год/тижд.), на 3 курсі її обсяг зростав до 4 год/тижд., а на 4 курсі – 9 год/тижд. Крім польської мови (4 год/тижд. на кожному курсі), вивчалася й українська (по 3 год/тижд. на 1 і 2 курсах, по 2 год. на 3 і 4 курсах) [31, 100 – 100 зв].

У 1924 р. термін навчання у семінаріях зріс до п'яти років. Перші три роки в п'ятирічних учительських семінаріях призначалися загальноосвітній підготовці, а два наступні – професійній. Передбачалося вивчення релігії, польської мови і літератури, іноземної мови, історії, науки про сучасну Польщу разом з наукою господарювання, географії з геологією і космографією, математики з кресленням, фізики, хімії з мінералогією, біології (ботаніка, зоологія) разом з анатомією, городництва з бджільництвом, малювання, музики і співів, а також тілесні вправи з іграми і забавами, ручні роботи, каліграфія, психологія і логіка, педагогіка [16, 194]. В українських приватних семінаріях до обов'язкових предметів належала українська мова, натомість іноземна мова (в Дрогобицькій семінарії сс. василіянок – німецька) була надобов'язковою дисципліною, тобто студентки вивчали її за бажанням [16, 195].

У 1926 р. Міністерство віросповідань і народної освіти Польщі затвердило новий навчальний план для державних учительських семінарій [16, 196; 43, 21]. Приватні педагогічні заклади, бажаючи отримати “право публічності”, також впроваджували його у свій освітній процес, що й зробили учительські семінарії у Дрогобичі [31, 89 – 89 зв, 90]. Порівняння навчальних планів для учительських семінарій з польською та українською мовами навчання свідчить, що предмети вивчення у них були однаковими, за винятком української мови. Вона вводилася у семінаріях з українською мовою навчання за рахунок скорочення часу на вивчення предметів фізико-математичного циклу, іноземної мови, руханки, а також шляхом збільшення тижневого навантаження на кожному курсі на 3 години [16, 197]. Оскільки єдиною державної програми з української мови не існувало, то польські власті

дозволяли викладачам складати тематичне планування, яке, звісно, слід було затверджувати в шкільній Кураторії. Воно давало змогу виявляти творчий підхід, вводити до програми елементи українознавства. Наприклад, у тематичному плані вивчення української мови в Дрогобицькій приватній учительській семінарії сс. василіянок на 1928/29 н.р. на 4 курсі передбачалося вивчення літератури галицького відродження, діяльності Кирило-Мефодіївського братства, а до обов'язкових текстів були включені твори Т. Шевченка “Три літа”, “Наймичка”, “Сон”, “Кавказ” [16, 208; 35, 12 – 13].

Обидві учительські семінарії у Дрогобичі працювали над обладнанням навчальних кабінетів фізики, природи, географії, ручних робіт. Щоправда, польська семінарія в цьому плані опинилася у більш вигідному становищі, послуговуючись навчальними кабінетами семикласної початкової школи ім. Ядвіги. У семінаріях діяли й учительські та учнівські бібліотеки [33, арк. 89 зв, 110; 34, 29].

Для забезпечення педагогічної практики семінарії зобов'язані були утримувати початкові школи (“школи вправ”). Однак і тут польська семінарія опинилася у більш сприятливих обставинах: не маючи змоги утримувати школу своїм коштом, власники семінарії у 1925 р. звернулися до властей з проханням вважати “школою вправ” для семінарії семикласну школу ім. Ядвіги, на що отримали дозвіл [33, 62]. Щоправда, вже у 1930/31 н.р. при семінарії діяла окрема чотирикласна “школа вправ” (на вул. Яна Собеського, 51), яку відвідували 66 учнів [32, 12 – 12 зв, 15 зв]. Така школа при українській семінарії сс. василіянок з'явилася у 1920 р. і діяла у приміщенні монастиря [30, 154]. Школа працювала як шестикласна (згодом семикласна) для дівчат, а у 1930-х рр. – шестикласна коєдукаційна школа з українською мовою навчання. Кількість учнів не була сталою: у вересні 1922 р. вона складала 110, у листопаді 1924 р. – 76, у березні 1930 р. – 126 осіб [33, арк. 13, 55, 111].

На 1932 р. у приватній жіночій шестикласній школі сс. василіянок з українською мовою навчання працювали сестра Анеля Марія Ізничак як керівник і вчитель (закінчила вчительську семінарію в Яворові та вищі вчительські курси у Варшаві) та п'ять жінок-педагогів української національності: Ольга Дзядик, Анастасія Хемик, сестра Анна-Олександра Молчко, сестра Наталія-Віра Пилтик, Гелена Радзивіл. До слова, і А. Хемик, і Г. Радзивіл були випускницями Дрогобицької вчительської семінарії сс. василіянок (відповідно, у 1931 і 1932 рр.) [30, 25 – 26].

У 1936 р. приватна жіноча вчительська семінарія сс. василянок припинила існування. Причина полягала у шкільній реформі 1932 р., згідно з якою учительські семінарії слід було реорганізувати в педагогічні ліцеї. Керівництво семінарії планувало створити чотирикласну гімназію нового типу, а опісля впровадити до життя педагогічний ліцей [24, 499]. Перетворення семінарії на гімназію було започатковано, про що свідчить свідоцтво учениці першого класу (1935/36 н.р.) Марії Грушак – офіційна назва навчального закладу на той час була: Приватна жіноча гімназія С.С. Василянок у Дрогобичі [9, 5–5зв]. 23 – 25 січня 1936 р. інспектор Людвік Тулея навіть візитував гімназійні класи при семінарії СС. Василянок. На той час діяли вже перші два класи гімназії нового типу з українською мовою навчання, які керувалися програмою державних гімназій. У 1 класі навчалися 12 учениць, у 2-му – 18. Ці гімназійні класи так і не отримали “права публічності” [34, 35 – 36]. Впровадити у життя педагогічний ліцей сс. василянкам також не вдалося. Припускаємо, що на заваді стало українське обличчя закладу, що завжди непокоїло польську владу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, підготовку педагогів у Дрогобичі було започатковано ще наприкінці XVIII ст. До утворення Дрогобицького учительського інституту (1940 р.) розвиток системи педагогічної освіти охопив у місті, на нашу думку, чотири інституційні етапи: перший – діяльність гімназії ОО. василян (1775 – 1784 рр.), учні якої отримували схоластичну освіту у межах “семи вільних мистецтв”, а деякі з них з часом ставали педагогами; другий – функціонування головної (нормальної) школи оо. Василян, при якій діяв курс препаранди (кінець XVIII – перша половина XIX ст.), що давав можливість учням головної школи претендувати на вчительські посади у тривіальних і парафіяльних школах; третій – діяльність гімназії ім. Франца Йосифа I (1858 – 1918 рр.), окремі учні якої стали вчителями початкових і середніх шкіл; четвертий – підготовка майбутніх педагогів у рамках української і польської приватних жіночих учительських семінарій (1920 – 1936 рр.). Тож утворення Дрогобицького державного учительського інституту у 1940 р. хоч і відбувалося в рамках становлення нової для західноукраїнських земель системи освіти, однак все ж стало продовженням на той час уже понад півторастолітньої традиції педагогічної освіти на землі Юрій Котермака та Івана Франка.

Перспектива подальших досліджень полягає

в необхідності більш детального з’ясування змісту підготовки учителів в окреслених освітніх інституціях Дрогобича.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрохович А. Львівське “*Studium ruthenum*”. *Записки Наукового Товариства імені Шевченка*. Львів, 1927. Т. СXLVI. С. 33–118.
2. Галів М. Дрогобицький державний учительський інститут: перший рік роботи (1940 – 1941). *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2011. № 2 (73). С. 62–67.
3. Галів М. Освітні інституції Дрогобича наприкінці XVIII – 70-х рр. XIX ст. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2017. Спецвип. III. С. 45–62.
4. Галів М., Чава І. Середні навчальні заклади у Дрогобичі (1919 – 1939 рр.). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2016. Вип. 16. С. 21–32.
5. Горак Р. Трагедія Богдана Лепкого. *Дзвін*. Львів, 1990. № 10 (552). С. 71–86.
6. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко. Книга друга. Цілком нормальна школа. Львів, 2001. 202 с.
7. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко. Книга Третя. Гімназія. Львів, 2002. 356 с.
8. Горак Р. Цілком невідоме... // *Дзвін*. Львів, 2007. № 9. С. 116–138.
9. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). Ф.1262. Оп. 9. Спр. 1.
10. ДАЛО. Ф.1262. Оп. 9. Спр. 2.
11. ДАЛО. Ф.1262. Оп. 9. Спр. 3.
12. ДАЛО. Ф.1262. Оп. 9. Спр. 4.
13. Добрянський Б. З історії Дрогобицької української учительської семінарії сестер Василянок. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 1995. Вип. I. С. 78–82.
14. Добрянський Б. Українська жіноча учительська семінарія сестер Василянок. *Літопис Бойківщини*. Дрогобич, 1995. Ч. 1/55. С. 19–24.
15. Добрянський Б. Шкільництво у Дрогобичі між двома світовими війнами. *Drohobycz – miasto wielu kultur*. Rzeszyw, 2005. S. 105–115.
16. Завгородня Т. Теорія і практика навчання в Галичині (1919–1939 рр.). Івано-Франківськ, 2007. 392 с.
17. Лазорак Б. Епізоди з навчання Бруно Шульца у гімназії // Незалежний культурологічний часопис “І”. Львів, 2013. Ч. 71. URL: http://www.ji.lviv.ua/n71texts/Epizody_z_navchannya_Shulca_u_gimnazii.htm
18. Лазорак Б., Лазорак Т. Дрогобицька цісарсько-королівська гімназія імені Франца Йосифа I в часі Першої світової війни (1914 – 1916): невідомі епізоди про “передень” війни,

- російську окупацію і не тільки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2013. Вип. 4. С. 29–63.
19. Лазорак Т. Тенденції розвитку Дрогобицької державної гімназії імені Франца Йосифа І. Незалежний культурологічний часопис “І”. Львів, 2013. Ч. 71. URL: http://www.ji.lviv.ua/n71texts/Tendenc_rozv_himnazii_Franca_Iosifa.htm
20. Левицький І. Погляд на розвій низшого і вищого шкільництва в Галичині в рр. 1772–1800 і розвій русько-народного шкільництва в рр. 1801–1820. Львів, 1903. 71 с.
21. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.). Дрогобич, 2009. 320 с.
22. Нахлік Є., Нахлік О. В інтелектуальній орбіті Івана Франка: Іван Копачю. *Українське літературознавство*. 2011. Вип. 74. С. 164–173.
23. Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурзькій Галичині: освічена верства й емансипація нації. Львів, 2014. 612 с.
24. С. Р.-К. Українська Дівоча Учительська Семінарія Василіянок у Дрогобичі. Дрогобиччина – земля Івана Франка. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1973. Т. 1. С. 496–500.
25. Стецик Ю. Біограми ченців Дрогобицького василіанського монастиря святих верховних апостолів Петра і Павла (1783 р.). *Генеалогічні записки*. Львів, 2015. Вип. 15 (7). С. 50–60.
26. Стецик Ю. Василіанські монастирі Перемишльської єпархії (кінець XVII–XVIII ст.): монографія. Жовква, 2015. 388 с.
27. Стецик Ю. Ченці-педагоги Дрогобицької василіанської гімназії (1775 – 1780 рр.): біографічний огляд. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2016. Вип. 16. С. 103–110.
28. Филипчак І. З історії шкільництва на західній Бойківщині (від 1772 – 1930). *Літопис Бойківщини (перевидання часопису)*. Львів, 2009. Вип. 1. С. 65–132.
29. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІАУЛ). Ф. 146. Оп. 66. Спр. 240.
30. ЦДІАУЛ. Ф. 179. Оп. 2. Спр. 999.
31. ЦДІАУЛ. Ф. 179. Оп. 3. Спр. 1279.
32. ЦДІАУЛ. Ф. 179. Оп. 3. Спр. 1281.
33. ЦДІАУЛ. Ф. 179. Оп. 3. Спр. 1283.
34. ЦДІАУЛ. Ф. 179. Оп. 3. Спр. 1284.
35. ЦДІАУЛ. Ф. 206. Оп. 1. Спр. 2317.
36. ЦДІАУЛ. Ф. 364. Оп. 1. Спр. 21.
37. Archiwum Państwowe w Przemyślu. Zespół: Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego. Sygn. 1946.
38. Baranowski B. Seminarya nauczycielskie w Galicyi. Pogląd na powstanie i rozwój Seminaryów nauczycielskich w Galicyi w pierwszym dwudziestopięcioleciu ich istnienia. Lwów, 1897. 54 s.
39. Fiutowski T. Szkolnictwo ludowe w Galicyi w dobie porozbiorowej. Lwów, 1913. 80 s.
40. Gruński S. Dzieje szkolnictwa ludowego w Galicyi. Cz. 1 (Czasy przed zaprowadzeniem autonomii 1772–1861). Lwów, 1916. 64 s.
41. Krupa M. Szkoła ludowa w Galicji w latach 1772–1790. *Rozprawy z dziejów oświaty*. Warszawa, 1981. T. XXIV. S. 57–83.
42. Kultys Ż. Historia gimnazjum Drohobyckiego. Sprawozdanie dyrekcji c. k. wyższego gimnazjum w Drohobyczu za rok szkolny 1908. Drohobycz, 1908. 224 s.
43. Program nauki w państwowym seminarjach nauczycielskich. Wyd. 2. Warszawa, 1926. 264 s.
44. Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych. Lwów-Warszawa, 1924. 619 s.
45. Tokarz W. Galicja w początkach ery józefińskiej w świetle ankiety urzędowej z roku 1783. Kraków, 1909. 400 s.

REFERENCES

1. Androkhovych, A. (1927). Lvivske “Studium ruthenum” [“Studium ruthenum” in Lviv]. *Notes of the Shevchenko Scientific Society*. Lviv, Vol. CXLVI, pp. 33–118. [in Ukrainian].
2. Haliv, M. (2011). Drohobytyskyi derzhavnyi uchtel'skyi instytut: pershyi rik roboty (1940–1941) [Drohobych State Teachers’ Institute: the first year of work (1940–1941)]. *Youth and the market*. Drohobych, No. 2 (73), pp. 62–67. [in Ukrainian].
3. Haliv, M. (2017). Osvitni instytutsii Drohobycha naprykintsi XVIII – 70-kh rr. XIX st. [The educational institutions of Drohobych at the end of XVIII – 70’s of XIX century]. *Drohobych Local History Collection*. Drohobych, Special Issue. III, pp. 45–62. [in Ukrainian].
4. Haliv, M. & Chava, I. (2016). Seredni navchalni zaklady u Drohobychi (1919–1939 rr.) [Secondary educational institutions in Drohobych (1919–1939)]. *Actual problems of the humanities*. Drohobych, Vol. 16, pp. 21–32. [in Ukrainian].
5. Horak, R. (1990). Trahedii Bohdana Lepkoho [Bogdan Lepky’s tragedy]. *The Bell*. Lviv, No. 10 (552), pp. 71–86. [in Ukrainian].
6. Horak, R. & Hnativ, Ya. (2001). *Ivan Franko. Knyha druha. Tsilkom normalna shkola* [Ivan Franko. Book second. Quite normal school]. Lviv, 202 p. [in Ukrainian].
7. Horak, R. & Hnativ, Ya. (2002). *Ivan Franko. Knyha Tretia. Gimnaziia* [Ivan Franko. Book Three. The Gymnasium]. Lviv, 356 p. [in Ukrainian].
8. Horak, R. (2007). *Tsilkom nevidome...* [It is

- completely unknown ...]. The Bell. Lviv, No. 9, pp. 116–138. [in Ukrainian].
9. State Archives of Lviv Region (SALR). Fund 1262, Description 9, Case 1. [in Polish].
10. SALR. Fund 1262, Description 9, Case 2. [in Polish].
11. SALR. Fund 1262, Description 9, Case 3. [in Polish].
12. SALR. Fund 1262, Description 9, Case 4. [in Polish].
13. Dobrianskyi, B. (1995). Z istorii Drohobytskoi ukrainskoi uchytselskoi seminarii sester Vasyliianok [From the History of the Drohobych Ukrainian Teachers' Seminary of the Basilian Sisters]. Drohobych Local History Collection. Drohobych, Vol. 1, pp. 78–82. [in Ukrainian].
14. Dobrianskyi, B. (1995). Ukrainska zhinocha uchytselska seminariia sester Vasyliianok [Ukrainian Women's Seminary for the Basilian Sisters]. Chronicle of Boykivshchyna. Drohobych, Vol. 1/55, pp. 19–24. [in Ukrainian].
15. Dobrianskyi, B. (2005). Shkilnytstvo u Drohobychi mizh dvoma svitovymi viinamy [Schooling in Drohobych between the two world wars]. Drohobycz – miasto wielu kultur. Rzeszyw, pp. 105–115. [in Ukrainian].
16. Zavorodnia, T. (2007). *Teoriia i praktyka navchannia v Halychyni (1919–1939 rr.)* [Theory and practice of teaching in Galicia (1919–1939)]. Ivano-Frankivsk, 392 p. [in Ukrainian].
17. Lazorak, B. (2013). Epizody z navchannia Bruno Shultsa u himnazii [Episodes of Bruno Schulz's teaching in the gymnasium]. The Independent Cultural Journal "І". Lviv. Vol. 71. URL: http://www.ji.lviv.ua/n71texts/Epizody_z_navchannya_Shulca_u_gimnazii.htm [in Ukrainian].
18. Lazorak, B. & Lazorak, T. (2013). Drohobytska tsisarsko-korolivska himnaziia imeni Frantsa Yosyfa I v chasi Pershoi svitovoi viiny (1914–1916): nevidomi epizody pro "peredden" viiny, rosiisku okupatsiiu i ne tilky [Franz Joseph I Drohobych Caesar-Royal Gymnasium during the First World War (1914–1916): unknown episodes about the "eve" of the war, the Russian occupation and not only]. *Actual problems of the humanities*. Drohobych, Vol. 4, pp. 29–63. [in Ukrainian].
19. Lazorak, T. (2013). Tendentsii rozvytku Drohobytskoi derzhavnoi himnazii imeni Frantsa Yosyfa I [Trends in the development of Franz Josef I. Drohobych State Gymnasium]. Independent Cultural Journal "І". Lviv, Vol. 71. URL: http://www.ji.lviv.ua/n71texts/Tendenc_rozv_himnazii_Franca_Iosifa.htm [in Ukrainian].
20. Levytskyi, I. (1903). Pohliad na rozvii nyzshoho i vysshoho shkilnytstva v Halychyni v rr. 1772–1800 i rozvii rusko-narodnoho shkilnytstva v rr. 1801–1820 [A look at the development of elementary and higher education in Halychyna in the years 1772–1800 and the development of the Ruthenian-national school in the years 1801–1820]. Lviv, 71 p. [in Ukrainian].
21. *Narysy z istorii Drohobycha (vid naidavnishykh chasiv do pochatku XXI st.)*. (2009). [Essays on the history of Drohobych (from ancient times to the beginning of the 21st century)]. Drohobych, 320 p. [in Ukrainian].
22. Nakhlik, Ye. & Nakhlik, O. (2011). V intelektualnii orbiti Ivana Franka: Ivan Kopachiu [In Ivan Franko's Intellectual Orbit: Ivan Kopach]. *Ukrainian Literary Studies*, Vol. 74, pp. 164–173. [in Ukrainian].
23. Pakholkiv, S. (2014). Ukrainska intelihentsiia u Habsburzkii Halychyni: osvichena verstva y emansypatsiia natsii [The Ukrainian intelligentsia in Habsburg Halychyna: educated layers and emancipation of the nation]. Lviv, 612 p. [in Ukrainian].
24. S. R.-K. (1973). Ukrainska Divocha Uchytselska Seminariia Vasyliianok u Drohobychi [The Ukrainian Basilian Teachers' Seminary in Drohobych]. Drohobychyna is the Ivan Franko's land. New York–Paris–Sydney–Toronto, Vol. 1, pp. 496–500. [in Ukrainian].
25. Stetsyk, Yu. (2015). Biohramy chentsiv Drohobytskoho vasylianskoho monastyria sviatykh verkhovnykh apostoliv Petra i Pavla (1783 r.) [The biograms of the monks of the Drohobych St. Apostles Peter and Paul Basilian Monastery (1783). Genealogy notes. Lviv, Vol. 15 (7). pp. 50–60. [in Ukrainian].
26. Stetsyk, Yu. (2015). *Vasylianski monastyri Peremyshl'skoi yeparkhii (kinets XVII–XVIII st.) : monohrafiia* [The Basilian monasteries of the Przemyśl Diocese (end of XVII–XVIII centuries) : monograph]. Zhovkva, 2015. 388 p. [in Ukrainian].
27. Stetsyk, Yu. (2016). Chentsi-pedahohy Drohobytskoi vasylianskoi himnazii (1775–1780 rr.): biohrafichniy ohliad [Monks-pedagogues of the Drohobych Basilian Gymnasium (1775–1780): biographical review]. *Actual problems of the humanities*. Drohobych, Vol. 16, pp. 103–110. [in Ukrainian].
28. Fylypchak, I. (2009). Z istorii shkilnytstva na zakhidnii Boikivshchyni (vid 1772–1930) [From the History of Schooling in the Western Boykivshchyna (from 1772–1930)]. *Chronicle of Boykivshchyna (journal reprint)*. Lviv, Vol. 1, pp. 65–132. [in Ukrainian].
29. Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv (CSHAUL). Fund 146, Description 66, Case 240. [in German].

30. CSHAUL. Fund 179, Description 2, Case 999. [in Polish and Ukrainian].
31. CSHAUL. Fund 179, Description 3, Case 1279. [in Polish and Ukrainian].
32. CSHAUL. Fund 179, Description 3, Case 1281. [in Polish and Ukrainian].
33. CSHAUL. Fund 179, Description 3, Case 1283. [in Polish and Ukrainian].
34. CSHAUL. Fund 179, Description 3, Case 1284. [in Polish].
35. CSHAUL. Fund 206, Description 1, Case 2317. [in Polish and Ukrainian].
36. CSHAUL. Fund 364, Description 1, Case 21. [in Ukrainian].
37. State Archives in Przemyśl. Fund: Archives of the Greek Catholic Episcopate. Signature 1946. [in Latin].
38. Baranowski, B. (1897). *Seminarya nauczycielskie w Galicyi. Pogląd na powstanie i rozwój Seminaryów nauczycielskich w Galicyi w pierwszym dwudziestopięcioleciu ich istnienia* [Teaching seminary in Halychyna. View on the emergence and development of teacher seminaries in Halychyna in the first twenty-five years of their existence]. Lviv, 54 p. [in Polish].
39. Fiutowski, T. (1913). *Szkolnictwo ludowe w Galicyi w dobie porozbiorowej* [The public schooling in Halychyna in the post-partition era]. Lviv, 80 p. [in Polish].
40. Gruicki, S. (1916). *Dzieje szkolnictwa ludowego w Galicyi. Cz. I (Czasy przed zaprowadzeniem autonomii 1772–1861)* [History of public schooling in Halychyna. Vol. 1 (The times before the establishment of autonomy 1772–1861)]. Lviv, 64 p. [in Polish].
41. Krupa, M. (1981). *Szkoia ludowa w Galicji w latach 1772–1790* [Public School in Halychyna in 1772–1790]. *Research on the history of education. Warsaw*, Vol. XXIV, pp. 57–83. [in Polish].
42. Kultys, Ż. (1908). *Historia gimnazjum Drohobyckiego* [History of the Drohobych Gymnasium]. Report of the director of the Gymnasium in Drohobych for the 1908 school year. Drohobycz, 224 p. [in Polish].
43. *Program nauki w państwowych seminarjach nauczycielskich* (1926). [Study program in state teacher training seminars]. Ed. 2. Warsaw. 264 p. [in Polish].
44. Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych. (1924). [List of teachers from universities, colleges, vocational schools, teacher seminars and a list of scientific institutions and school authorities]. Lviv-Warsaw. 619 p. [in Polish].
45. Tokarz, W. (1909). *Galicia w początkach ery józefińskiej w świetle ankiety urzędowej z roku 1783* [Halychyna at the beginning of the Josephine era in the light of the official survey from 1783]. Krakow, 400 p. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 01.04.2020

“..Поодинокі, недовголітня досвідченість, хоч би їй було сорок чи п'ятдесят років, ніщо перед досвідом кількох століть, в якому зосередилися результати педагогічної діяльності незчисленної кількості, принаймні таких самих, як і він, педагогів, між якими було багато видатних талантів та незвичайних осіб, які віддали всі свої сили справі виховання”.

Костянтин Ушинський
український педагог

“Вітється так, немов ви постійно відчуваєте брак своїх знань, і так, немов ви постійно боїтеся розгубити свої знання”.

Конфуцій
давньокитайський філософ

“В силу самої своєї природи наука і логічне мислення ніколи не здатні судити, що можливо, а що – ні. Їх єдине призначення – пояснювати те, що було зафіксовано досвідом і спостереженнями”.

Рудольф Штайнер
австрійський вчений, філософ

